

Дідусь і бабуся замість батьків.

Бувають випадки, коли волею долі бабусі з дідусем доводиться заступити на місце батьків

Нелегкий вантаж немолодим людям, які опинилися в ролі батьків власних онуків, мають нести подвійну ношу. По-перше, заново звалювати на себе «відпрацьовані» в молодості і тепер уже чужі їм батьківські обов'язки в такому віці досить важко. По-друге, роль батьків до дідусів і бабусь зазвичай не переходить просто так: як правило, це пов'язано з сімейною трагедією (загибель, хвороба, арешт батьків, позбавлення їх батьківських прав) або ж просто з важкою ситуацією (неповнолітні батьки, батьки за кордоном). У цьому випадку самі дідусь з бабусяю глибоко травмовані або, принаймні, переживають стрес. Тому новоявлені батьки в першу чергу повинні подбати про себе: про своє душевне і фізичне самопочуття - що не завжди легко, але абсолютно необхідно. Адже сил їм знадобиться дуже багато, і їх повинно вистачити надовго.

Ні за що не можна, відсунувши вбік свої особисті потреби, «занурюватися з головою» у виховання онуків, приносячи себе в жертву, - такий підхід до справи не тільки сили підірве, але і онукам нашкодить. Це правило стосується і людей, які ростять онуків поодиночці. Самотнім бабусям, та ще якщо й дитина одна, особливо важливо не замикатися з нею один на один, кожному жити своїми віковими інтересами.

«Проти кого дружите?»

Будь-яка сім'я (незалежно від того, хто грає роль батьків) має структуру, що передбачає наявність двох або декількох коаліцій. Коаліцією сімейні психологи в даному випадку називають альянс двох або кількох членів сім'ї, що протистоїть іншій внутрішньо родинній групі або одному з домочадців. Горизонтальні коаліції (брата - з сестрою, тата - з мамою, дідуся - з бабусяю) - абсолютно природні і нормальні. Всередині кожної з них спілкування будується певним чином, за своїми законами, залежно від покоління. Для психологічного здоров'я сім'ї важливо, щоб її члени об'єднувалися один з одним «по горизонталі», тобто всередині одного рівня сімейної ієрархії. Якщо ж коаліції починають будуватися «по вертикалі», тобто між представниками різних поколінь (мати об'єднується з сином «проти» батька, бабуся з онукою - «проти» матері і т.п.), відбувається порушення структури сім'ї, що викликає серйозні проблеми.

Для психіки малюка «вертикальні» коаліції шкідливі тим, що він починає жити не своїм дитячим життям, а турботами дорослих, ще для нього непосильними. У результаті, бажаючи догодити кожній з конфліктуючих сторін, він може встати на нездоровий, саморуйнівний шлях вирішення

проблеми: наприклад, захворіти чи впасти в депресію. У більш дорослому віці психологічно неблагополучні діти можуть навіть почати приймати наркотики або поповнити ряди малолітніх правопорушників.

Своя компанія

За здоровий клімат у сім'ї відповідають в першу чергу батьки, тому, як тільки дідусь з бабусею починають грати цю роль, відразу ж постає питання про структуру. Особливо актуальне воно у схильної до симбіотичних відносин сім'ї, де вертикальні коаліції утворюються доволі часто. Багато в чому це пов'язано з масовою «зіпсованістю квартирним питанням». Так, представники найстаршого покоління, будучи господарями житплощі, на якій проживають їхні діти та онуки, нерідко узурпують батьківську роль. У результаті батьки онуків замість тата і мами фактично стають для своїх дітей старшими братами і сестрами. Це грубе порушення структури сім'ї, що має дуже сумні наслідки. Отже, саме головне - щоб у дорослих була своя «компанія», а у дітей - своя. Тому для дідуся з бабусею, що заміщають тата з мамою, необхідно в першу чергу підтримувати між собою міцні подружні відносини.

Без батьків

Якщо батьки померли, перше, що повинні зробити родичі, які збираються їх замінити, - це справитися з власною душевною травмою (самостійно, а ще краще отримавши психологічну допомогу). Тільки після цього вони стануть здатні підтримувати осиротілих онуків, допомагаючи їм пережити горе.

Важливо не давати дітям фокусуватися на втраті, налаштовувати їх на позитивний лад. Якщо батьки живі, але відсутні, не варто говорити дитині: «Тепер ми - твої тато і мама». Дитині завжди краще знати правду про те, хто її батьки - навіть якщо вони сидять у в'язниці за злочин або позбавлені батьківських прав. (Хіба що в окремих випадках, коли ця правда може поставити дитину в небезпечне становище в суспільстві, можна почекаати з її розкриттям до тих пір, поки він буде в стані захиститися від можливих нападів.) Найголовніше - уникати засудження і по можливості підтримувати для дітей позитивний образ батьків. Проте це не означає, що потрібно брехати, якщо про тата з мамою не виходить сказати жодного доброго слова: як то кажуть, «або добре, або нічого».

Буває, що у дитини вже є не найкращі враження від батьків, з якими він розлучився. Тоді добре, якщо дідусь з бабусею навчать його приймати своїх батьків такими, якими вони є (а для початку, може бути, навчатися самі приймати своїх дітей?). Ну а якщо важко, то знову ж таки можна уникати невтішних відгуків про них при онуках. Звичайно, в таких болючих ситуаціях важко уникнути небажаних реакцій у дитини, тому членам таких сімей, швидше за все, знадобиться допомога сімейного психотерапевта.

«Підростаючі» батьки

Особливий випадок являє собою ситуація, коли батьки (втім, частіше тільки мама) поруч, але ще не готові повністю до відповідальності за дитину через власний дитячий вік. Неповнолітні батьки - не таке вже рідкісне явище, що ставить новоспечених дідусів і бабусь у складне становище. Що ж робити останнім, коли на додаток до дитини-підлітка на їх опіку виявляється ще й новонароджений онук чи внучка?

Якщо юні батьки готові вступити в шлюб і ростити свою дитину, необхідно їх всіма силами підтримати в цьому благому починанні, допомагаючи чим можна, але не обмежуючи дітей в їх батьківських функціях. Якщо неповнолітня дівчина стає матір'ю-одиначкою, в жодному разі не піддаватися спокусі сприймати дочку і її дитину як двох своїх дітей. Звичайно, молода мама потребує моральної та матеріальної підтримки, поки не «встане на ноги», але з самого початку вона повинна усвідомлювати, що мама - саме вона.

Структура сім'ї не повинна порушуватися: адже різні покоління покликані відігравати зовсім різні ролі у вихованні дитини. Важливо, щоб неповнолітні батьки розуміли свою відповідальність за дітей. Тут як раз незамінна допомога дідусі та бабусі, завдання яких - всіляко стимулювати це розуміння, допомагаючи «молодим і раннім» освоїтися з їх новою роллю і відчутти себе дорослими. Чим несвідомі малолітні батьки, тим частіше потрібно їм про це нагадувати. Не у формі закидів, а навіть просто зайвий раз називаючи їх татом і мамою, їхню дитину - онуком чи онукою, себе - дідусем і бабусею. Вже це допоможе нерозумному недоростку врахувати, що старші не беруть на себе його батьківську відповідальність, але лише допомагають їй нести до досягнення повноліття.